

Πράσινη Συμφωνία: Στρατηγική για τα χημικά προϊόντα για ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες – Ερωτήσεις και απαντήσεις

Βρυξέλλες, 14 Οκτωβρίου 2020

Γιατί πρέπει να είναι βιώσιμα τα χημικά προϊόντα;

Τα χημικά προϊόντα βρίσκονται παντού στην καθημερινή μας ζωή. Αποτελούν μέρος σχεδόν όλων των συσκευών που χρησιμοποιούμε για να διασφαλίσουμε την ευημερία μας και να προστατεύσουμε την υγεία μας. Τα χημικά προϊόντα αποτελούν τα δομικά στοιχεία των τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μηδενικής ρύπανσης και αποδοτικών ως προς την ενέργεια και τους πόρους· υλικά και προϊόντα που χρειαζόμαστε όλο και περισσότερο για να καταστήσουμε πιο βιώσιμη την κοινωνία και την οικονομία μας. Ταυτόχρονα, τα χημικά προϊόντα μπορούν να έχουν επικίνδυνες ιδιότητες που βλάπτουν την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Μπορούν να προκαλέσουν καρκίνο, να επηρεάσουν το ανοσοποιητικό, το αναπνευστικό, το ενδοκρινικό, το αναπαραγωγικό και/ή το καρδιαγγειακό σύστημα, να αποδυναμώσουν την ανθρώπινη ανθεκτικότητα και την ικανότητα απόκρισης στα εμβόλια και να αυξήσουν την ευπάθεια σε ασθένειες.

Οι καταναλωτές εκτίθενται ευρέως σε χημικά προϊόντα που περιέχονται σε διάφορα αντικείμενα· από τα παιχνίδια και τα προϊόντα παιδικής φροντίδας έως τα υλικά που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, τα καλλυντικά, τα έπιπλα και τα υφάσματα, για να αναφέρουμε μερικά μόνο παραδείγματα, και οι εργαζόμενοι σε ολόκληρη την ΕΕ έρχονται καθημερινά σε επαφή με χημικούς παράγοντες που μπορεί να είναι επιβλαβείς. Επιπλέον, η χημική ρύπανση είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες που θέτουν σε κίνδυνο τη Γη, επηρεάζοντας και μεγεθύνοντας τις κρίσεις του πλανήτη, όπως η κλιματική αλλαγή, η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και η απώλεια βιοποικιλότητας. Τα χημικά προϊόντα, τα υλικά και τα προϊόντα πρέπει να καταστούν εγγενώς ασφαλή και βιώσιμα, από το στάδιο παραγωγής έως το τέλος της ζωής τους, απαλλαγμένα από τις πλέον επιβλαβείς ιδιότητες και με τον μικρότερο δυνατό αντίκτυπο στο κλίμα, τη χρήση των πόρων, τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα.

Τι είναι ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες και πώς θα το επιτύχουμε;

Η στρατηγική για τα χημικά προϊόντα καθορίζει τις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν για να επιτύχουμε ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες και να διασφαλίσουμε ότι τα χημικά προϊόντα παράγονται και χρησιμοποιούνται κατά τρόπο που μεγιστοποιεί τη συνεισφορά τους στην κοινωνία χωρίς να επιβαρύνεται ο πλανήτης ή η σημερινή και οι μελλοντικές γενιές. Η στρατηγική προβλέπει ότι αποφεύγεται η μη ουσιώδης για την κοινωνία χρήση των πλέον επιβλαβών χημικών προϊόντων και ότι όλα τα βιομηχανικά χημικά προϊόντα χρησιμοποιούνται με ασφαλέστερο και πιο βιώσιμο τρόπο. Παράλληλα, είναι εξίσου σημαντικό να προωθείται ολοένα και περισσότερο η πράσινη μετάβαση του τομέα των χημικών προϊόντων και της αλυσίδας αξίας του. Ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες αποτελεί μέρος της φιλοδοξίας της Επιτροπής για μηδενική ρύπανση του αέρα, του νερού και του εδάφους, η οποία θα παρουσιαστεί το 2021 στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας.

Με τον κανονισμό REACH (κανονισμός για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων) η ΕΕ διαθέτει ήδη την αυστηρότερη νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα παγκοσμίως. Τι περισσότερο χρειάζεται και πώς θα ανταπεξέλθει η βιομηχανία; Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις της στρατηγικής στον κανονισμό REACH;

Το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα, ιδίως ο κανονισμός REACH και ο κανονισμός για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία (CLP), αποτελεί την αυστηρότερη νομοθεσία που ρυθμίζει τις χημικές ουσίες και επηρεάζει τις βιομηχανίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Η στρατηγική για τα χημικά προϊόντα προτείνει να ενισχυθεί το εν λόγω νομικό πλαίσιο με στοχευμένες αναθεωρήσεις αμφοτέρων των κανονισμών, ώστε να εξασφαλιστεί ότι υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες για τα χημικά προϊόντα που παράγονται ή εισάγονται στην ΕΕ, και προτείνει επίσης οι ουσίες που προκαλούν ανησυχία να εντοπίζονται ταχέως και, όπου χρειάζεται, να καταργείται σταδιακά η χρήση τους, ιδίως στα καταναλωτικά προϊόντα. Κάθε νομοθετική πρόταση θα ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τη βελτίωση της νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης της εκτίμησης επιπτώσεων και μιας διαδικασίας διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Με ποιον τρόπο θα στηρίξει η στρατηγική την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα;

Η χρήση των χημικών προϊόντων παρέχει πολλά οφέλη στην κοινωνία. Το να καταστεί ασφαλέστερη και βιώσιμη η χρήση των εν λόγω προϊόντων αποτελεί μεγάλη οικονομική ευκαιρία –υπάρχουν ήδη πρωτοπόροι στην ΕΕ σε αυτήν την κατεύθυνση, μεταξύ αυτών και ΜΜΕ, ωστόσο πολλές επιχειρήσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οικονομικούς και τεχνικούς φραγμούς. Η στρατηγική καθορίζει ένα σύνολο κανονιστικών και μη κανονιστικών μέτρων για την αύξηση και την τόνωση των βιομηχανικών καινοτομιών και της παραγωγής. Κριτήρια για χημικά προϊόντα «ασφαλή και βιώσιμα εκ σχεδιασμού» θα καθοριστούν και θα ισχύουν για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Η στρατηγική περιγράφει κίνητρα για τη στήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και της διείσδυσης νέων χημικών προϊόντων στην αγορά, καθώς και τη συνολική πράσινη μετάβαση των διαδικασιών παραγωγής σε βιομηχανίες που παράγουν και χρησιμοποιούν χημικά προϊόντα. Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της ΕΕ θα υποστηριχθεί μέσω κανονιστικών αλλαγών στη νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα, προκειμένου να εξασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού με τους αντίστοιχους κλάδους τρίτων χωρών.

Με ποιον τρόπο θα βελτιώσει η στρατηγική την επιβολή της νομοθεσίας για τα χημικά προϊόντα;

Η ενίσχυση της εφαρμογής και της επιβολής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα χημικά προϊόντα είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των χημικών προϊόντων: παραγωγή, διάθεση στην αγορά, έκλυση και διάθεση των αποβλήτων. Επί του παρόντος, σχεδόν το 30 % των προειδοποιήσεων για επικίνδυνα προϊόντα στην αγορά αφορούν κινδύνους λόγω χημικών προϊόντων. Επίσης, μόνο το ένα τρίτο των φακέλων καταχώρισης των χημικών ουσιών που έχουν καταχωριστεί από τη βιομηχανία στο πλαίσιο του REACH συμμορφώνονται πλήρως με τις απαιτήσεις πληροφόρησης. Η στρατηγική προτείνει σειρά μέτρων για τη διασφάλιση καλύτερων ελέγχων από τις αρχές, ιδίως όσον αφορά τα εισαγόμενα είδη και τις διαδικτυακές πωλήσεις, μεταξύ άλλων με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Η Επιτροπή θα διενεργήσει ελέγχους στα συστήματα επιβολής των κρατών μελών και θα διατυπώσει προτάσεις για την περαιτέρω ενίσχυση των δύο βασικών αρχών: «απαγόρευση μη καταχωρισμένων ουσιών» και «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Μπορείτε να αναφέρετε μερικά παραδείγματα τοξικών χημικών προϊόντων στο περιβάλλον; Πώς μπορούμε να προλάβουμε περαιτέρω χημική ρύπανση στο μέλλον;

Μέχρι σήμερα η ρύπανση από χημικά προϊόντα οφειλόταν σε ουσίες που είναι ανθεκτικές και έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και/ή στο περιβάλλον, όπως τα πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCB), οι διοξίνες, ορισμένα φυτοφάρμακα (όπως το DDT) και, πιο πρόσφατα, υπερφθοριωμένες και πολυφθοριωμένες αλκυλιωμένες ουσίες (PFAS). Αφ' ης στιγμής ένα ανθεκτικό χημικό προϊόν εισέλθει στο περιβάλλον, οι επιπτώσεις της εισόδου αυτής θα διαρκέσουν για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν νέες εκπομπές. Ο στόχος της στρατηγικής είναι ο έλεγχος των χημικών προϊόντων με βάση την ανθεκτικότητά τους και η ταχεία ανάληψη δράσης, μέσω της ρύθμισης εκείνων των ουσιών που έχουν άλλη ιδιότητα που προκαλεί ανησυχία (όπως η ευκινησία στο περιβάλλον, η βιοσυσσώρευση και η τοξικότητα). Οι ουσίες αυτές θα πρέπει να επιτρέπονται μόνο για χρήσεις που είναι ουσιώδεις για την κοινωνία και μόνον όταν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις.

Τι είναι οι ουσίες που προκαλούν ανησυχία;

Οι ουσίες που προκαλούν ανησυχία είναι μια ομάδα ουσιών ιδιαίτερα επικίνδυνων για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, καθώς μπορούν να προκαλέσουν ισόβιες επιπτώσεις στον άνθρωπο. Στο πλαίσιο της στρατηγικής για τα χημικά προϊόντα, ένας μη εξαντλητικός κατάλογος των ουσιών που προκαλούν ανησυχία περιλαμβάνει τις ουσίες που προκαλούν πολύ μεγάλη ανησυχία δυνάμει του κανονισμού REACH καθώς και εκείνες που αναφέρονται στον κανονισμό για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία (CLP) ως ουσίες με χρόνιες επιπτώσεις στην υγεία και το περιβάλλον.

Προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, η έκθεση των ανθρώπων και του περιβάλλοντος σε αυτές τις ουσίες που προκαλούν ανησυχία θα πρέπει να ελαχιστοποιηθεί και να υποκατασταθεί στο μέτρο του δυνατού. Θα πρέπει να απαγορευτεί η χρήση των πλέον επιβλαβών ουσιών για την παρασκευή καταναλωτικών προϊόντων και να επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση αποδεδειγμένης ουσιώδους κοινωνικής χρήσης και όταν δεν υπάρχει εναλλακτική λύση.

Η ανάπτυξη ασφαλών και βιώσιμων εκ σχεδιασμού χημικών προϊόντων και η ελαχιστοποίηση αυτών των ουσιών σε προϊόντα και απόβλητα είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη μιας καθαρής κυκλικής οικονομίας.

Τι εννοούμε λέγοντας ασφαλή και βιώσιμα εκ σχεδιασμού; Τι είναι οι μη τοξικοί κύκλοι υλικών;

Ασφαλή και βιώσιμα εκ σχεδιασμού σημαίνει ότι σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης των χημικών προϊόντων, των υλικών και των διεργασιών θα πρέπει να αποφεύγονται, ήδη από τη φάση σχεδιασμού, όγκοι και χημικές ιδιότητες που μπορεί να είναι επιβλαβείς για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον. Αυτό αφορά ιδίως ομάδες χημικών προϊόντων που είναι πιθανόν να είναι (οικο-)τοξικά, ανθεκτικά,

βιοσυσσωρεύσιμα ή ευκίνητα.

Μόνο όταν τα υλικά και τα προϊόντα είναι ασφαλή καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, από το στάδιο παραγωγής τους έως τη διάθεση και την ανακύκλωσή τους, μπορούμε να μιλάμε για μη τοξικούς κύκλους υλικών. Η επίτευξη του στόχου αυτού και η μετάβαση σε μια καθαρή κυκλική οικονομία σημαίνει ότι η παρουσία ουσιών που προκαλούν ανησυχία πρέπει να είναι περιορισμένη τόσο στα παρθένα όσο και στα ανακυκλωμένα υλικά και ότι τα μολυσμένα απόβλητα υποβάλλονται σε διαλογή και απολύμανση.

Η βιωσιμότητα θα πρέπει να διασφαλίζεται με την ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των χημικών προϊόντων ιδίως στην κλιματική αλλαγή, τη χρήση των πόρων, τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα από την προοπτική του κύκλου ζωής. Η στρατηγική προτείνει τον καθορισμό κριτηρίων για τη γενική ιδέα, από κοινού με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Υπάρχει σχέση μεταξύ των χημικών προϊόντων στο περιβάλλον και της πανδημίας COVID-19;

Η έκθεση των ανθρώπων σε επικίνδυνα χημικά προϊόντα αποδυναμώνει την ανθεκτικότητά μας και αυξάνει την ευπάθεια, μεταξύ άλλων στις μεταδοτικές νόσους. Τα χημικά προϊόντα μπορούν να επηρεάσουν τη λειτουργία του ανθρώπινου σώματος με διάφορους τρόπους. Ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19 είναι τα χημικά προϊόντα που επηρεάζουν το ανοσοποιητικό και το αναπνευστικό μας σύστημα.

Τι είναι οι ενδοκρινικοί διαταράκτες και σε ποια προϊόντα εμφανίζονται;

Οι ενδοκρινικοί διαταράκτες είναι χημικές ουσίες που μεταβάλλουν τη λειτουργία του ενδοκρινικού (ορμονικού) συστήματος και, κατά συνέπεια, επηρεάζουν αρνητικά την υγεία των ανθρώπων και των ζώων με διαφορετικούς τρόπους (για παράδειγμα επηρεάζοντας αρνητικά την αναπαραγωγική υγεία ή συμβάλλοντας στην ανάπτυξη καρκίνων που σχετίζονται με τις ορμόνες). Ορισμένες από αυτές τις ουσίες περιέχονται σε είδη καθημερινής χρήσης, όπως καλλυντικά, παιχνίδια και συσκευασίες τροφίμων. Σε συνέχεια της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018) με τίτλο «Προς ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους ενδοκρινικούς διαταράκτες», η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εργάζονται για τη συμπερίληψη του προσδιορισμού των ενδοκρινικών διαταρακτών στο πλαίσιο του κανονισμού για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία (CLP) και, σε δεύτερο στάδιο, στο παγκόσμιο σύστημα (Παγκοσμίως Εναρμονισμένο Σύστημα των Ηνωμένων Εθνών).

Παράλληλα, εργαζόμαστε για την τροποποίηση των παραρτημάτων του κανονισμού REACH, ώστε να καταστεί δυνατός ο προσδιορισμός των ουσιών ως ενδοκρινικών διαταρακτών.

Τι εννοούμε λέγοντας «συνδυαστικές επιδράσεις των χημικών προϊόντων»;

Καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας είμαστε εκτεθειμένοι σε διάφορα χημικά προϊόντα που περιέχονται στα τρόφιμα, το νερό, τα φάρμακα, τον αέρα που αναπνέουμε και σε διάφορα αντικείμενα. Ο συνολικός κίνδυνος που συνδέεται με την έκθεση σε συνδυασμό χημικών προϊόντων υπερβαίνει κατά κανόνα τον κίνδυνο που συνδέεται με την έκθεση σε καθένα από τα επιμέρους χημικά προϊόντα μεμονωμένα. Συνεπώς, η έκθεση σε συνδυασμό χημικών προϊόντων μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία και το περιβάλλον, ακόμη και σε επίπεδα έκθεσης που θεωρούνται «ασφαλή» για τα επιμέρους χημικά προϊόντα από μόνα τους.

Λόγω του πολύ μεγάλου αριθμού πιθανών συνδυασμών χημικών προϊόντων, η εκτίμηση κινδύνου και η διαχείριση των συνδυαστικών επιδράσεων των χημικών προϊόντων αποτελούν ιδιαίτερη επιστημονική και ρυθμιστική πρόκληση.

Τι σημαίνει η αρχή «μία ουσία, μία αξιολόγηση» και πώς θα εφαρμοστεί;

Ο στόχος της αρχής «μία ουσία, μία αξιολόγηση» είναι η απλούστευση, ο εξορθολογισμός και ο καλύτερος συντονισμός των διαδικασιών στις οποίες βασίζονται οι αξιολογήσεις κινδύνου και πηγών κινδύνου των χημικών ουσιών, όπως η έναρξη των αξιολογήσεων, η κατανομή των αρμοδιοτήτων για τις αξιολογήσεις, η εφαρμογή των μεθοδολογιών, η χρήση των δεδομένων και η εφαρμογή των κανόνων διαφάνειας. Ο σκοπός είναι η βελτίωση της συνέπειας και της ποιότητας των αξιολογήσεων σε ολόκληρη τη νομοθεσία, η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της εμπειρογνωμοσύνης και των πόρων, η μείωση του φόρτου για τους εμπλεκόμενους φορείς και η αύξηση της εμπιστοσύνης τους στην επιστημονική τεκμηρίωση των αξιολογήσεων. Επιδίδκεται επίσης η ταχύτερη και πιο προβλέψιμη λήψη αποφάσεων.

Για περισσότερες πληροφορίες

[Δελτίο Τύπου](#) – η στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων

[Ενημερωτικό δελτίο](#) – η στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων

Αρμόδιοι επικοινωνίας:

[Vivian LOONELA](#) (+32 2 296 67 12)

[Stoycheva Daniela](#) (+32 2 295 36 64)

Ερωτήσεις του κοινού: [Europe Direct](#) τηλεφωνικά [00 800 67 89 10 11](#) ή με [ηλεκτρονικό μήνυμα](#)